

osmanlı'dan
günümüze
cinsiyet,
mahremiyet ve
mekân

ÇALIŞTAY TEBLİĞ VE MÜZAKERELERİ
8 Haziran 2013 İstanbul

OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE
CİNSİYET, MAHREMİYET
VE MEKÂN ÇALIŞTAY TEBLİĞ
VE MÜZAKERELERİ

Editör : Bedriye YILMAZ
Kapak Tasarım : Ali AKGÜN
Redaksiyon : Şeyma YIKILMAZ
Yayın No : 599
Sempozyum ve Paneller Serisi : 49
Yayıncı Sertifika No : 15402
ISBN : 978-975-389-834-8
15.06.Y.0005.599
Ankara 2015

© Bütün Hakları
Türkiye Diyanet Vakfına aittir.
1. Baskı, Mayıs 2015, Ankara,
1.000 adet.

TDV Kadın Aile ve Gençlik Merkezi
(KAGEM) Organizasyonu ile gerçekleştirilen
Çalıştaya ait bu eserde yer alan
Tebliğ ve Müzakereler, İlksay Kurulu'nun
11.03.2015 tarih ve 2/7 kararıyla uygun
görölmüş ve Türkiye Diyanet Vakfı
Mütevelli Heyeti'nin 31.03.2015 tarih ve
1509 sayılı kararıyla basılmıştır.

BASKI :
YAYINEVİ KİTABEVİ BASIMEVİ
YAYIN MATBAACILIK TİC. İŞLETMESİ

Serhat Mah. 1256 Sokak No:11
Yenimahalle / ANKARA
Tel : 0312 354 91 31 (pbx)
Faks : 0312 354 91 32
e-posta : tdvyayin@diyanetvakfi.org.tr

İÇİNDEKİLER

5 | Kitap Hakkında

BİRİNCİ BÖLÜM

Osmanlı'dan Günümüze Cinsiyet Mahremiyet ve Mekân

8 Haziran 2013-İstanbul

9 | Açış Konuşması: Hicret TOPRAK

I. OTURUM

12 | Moderatör: Necdet SUBAŞI

13 | Tebliğ: Özer ERGENÇ

“Klasik Dönem Osmanlı Toplumunda Mekân,
Mahremiyet ve Cinsiyet İlişkileri Üzerine”

19 | Müzakere: Adalet BAYRAMOĞLU ALADA

22 | Müzakere: Mehmet Akif AYDIN

II. OTURUM

31 | Moderatör: Necdet SUBAŞI

31 | Ara sunum ve Müzakereler

32 | Ek Sunum: Didem HAVLIOĞLU

“Erken-Modern Osmanlı Şiiri, Mekân ve Toplumsal Cinsiyet

35 | Katılımcı Müzakereleri

51 | Ek Sunum: Elif Ekin AKŞİT VURAL

“Mekân Çalışmalarında Kadın Tarihinin İmkânları”

58 | Katılımcı Müzakereleri

III. OTURUM

61 | Moderatör: Necdet SUBAŞI

62 | Tebliğ: Uğur TANYELİ

“Toplumsal Cinsiyet Örüntülerini Fiziksel Çevre Bağlamında Okumak:

18. yy’dan Bu Yana İstanbul’un Kadınları, Mekânları ve Korkuları”

69 | Müzakere: Irvin Cemil SCHICK

74 | Müzakere: Sadettin ÖKTEN

IV. OTURUM

79 | Moderatör : Necdet SUBAŞI

80 | Katılımcı Müzakereleri ve Ek Sunumlar

105 | Ek Sunum: Sertaç ŞEHLİKOĞLU

“Kadınlara Mahsus Spor Salonlarında Mahremiyetin Yaşayan Sınırları”

118 | Katılımcı Listesi

İKİNCİ BÖLÜM

121 | Toplumsal Cinsiyet ve Din - 10 Mart 2012 Ankara

I. OTURUM

126 | Tebliğ: Süheyb ÖĞÜT

“Kadın Yoktur, Müslüman Kadın Vardır”

137 | Müzakere Raporu

II. OTURUM

141 | Tebliğ: Nazife ŞIŞMAN

“İslam ve Kadın” Tartışmalarının Arka Planındaki Sosyo-Politik”

142 | Müzakere Raporu

167 | Katılımcı Listesi

KİTAP HAKKINDA

Bu kitap Türkiye Diyanet Vakfı KAGEM bünyesinde 2012'de başlayıp devam etmekte olan “İslam Toplumlarında Cinsiyet, Mahremiyet ve Sosyal Hayat” üst başlıklı çalıştayların ilk ikisini içermektedir.

Kadını İslam din ve kültür dairesi içinde ele alan ve onun sosyal gerçekliğini dinî literatürün ortaya koyduğu sabit ve değişkenler üzerinden tartışmaya açan müktesebatın bugün genişleyen ve çeşitlenen tartışmalar ekseninde bir hayli yorgun düştüğü izahatan varestedir. Oysa bu veri kaynağını hiçbir şekilde göz ardı etmeksizin doğrudan sosyal gerçeklik dünyasındaki yansımalarına bir göz gezdirildiğinde geçmişten bugüne akan türlü deneyimsel kayıtların da esaslı bir şekilde hesaba katılması gerektiğini bize göstermektedir.

Bir sosyal tarih perspektifi içinde bakıldığında kadının toplumsal rol ve temsilinin nasıl değerlendirildiği/değerlendirilebileceği konusunda ne yazık ki kuşatıcı düzeyde bir çalışma söz konusu değildir. KAGEM bu eksikliğin farkında olarak kadının Müslüman tarih bölgesinde ortaya koyduğu kimlik, kişilik ve temsil örüntülerini, gündelik gerçekliğin her gün değişen yapısını da dikkate alarak değerlendirme çabası içine girmiştir. Gerçekten de tarihsel zemin içinde kadının bireysel ve toplumsal yapı içindeki yerinin dışsal etki ve bakış açılarını da hesaba katarak geniş bir çerçevede ele alınması bugün kadın konusunu bir problematikten öteye götüremeyen araştırmacı zihinler için de yol gösterici imkânlar sunacaktır. Bu ihtiyaçtan hareketle 2014 yılından itibaren “İslam Toplumlarında Cinsiyet, Mahremiyet ve Sosyal Hayat” başlıklı çalıştaylar dizisi başlatılmış oldu. O günden bu yana bir ya da iki aylık periyotlarda üst başlığa bağlı

olarak tespit edilen her konu başlığı, tam günlük bir programla farklı disiplinlerden akademisyenlerin katılımlarıyla ele alındı.

Bu çalıştayların ilk çıktılarında oluşan elinizdeki kitabın ana bölümü 8 Haziran 2013 tarihinde gerçekleştirilen “Osmanlı’dan Günümüze Cinsiyet, Mahremiyet ve Mekân” başlıklı çalıştaya ait sunum ve müzakereleri içermektedir. Söz konusu çalıştayda, mevcut “cinsiyet algıları” tarihsel veriler ışığında ve akademik bir düzlemde tartışılmıştır. Tarihte var olduğu düşünülen uygulamaların gerçekte var olup olmadığı, varsa bu uygulamaların zaman ve mekân bağlamında neye karşılık geldiği, cinsiyet örüntülerinin mekâna yani “ev”e, “sokak”a, “mahalle”ye, “şehir”e nasıl yansıdığı ve “mahremiyet” bağlamında ne tür düzenekler üretildiği üzerinde farklı disiplinlerin sunduğu imkânlar eşliğinde konuya farklı açılımlar sağlanmıştır. Mekânların oluşumunda “cinsiyet”in etkisinin din, meslek, etnisite gibi çoklu değişkenlerle birlikte ele alınması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, “ev”in mahremiyetinin yanı sıra, “sokak ve mahalle” gibi ikincil, üçüncül mahremiyet alanlarının varlığına da dikkat çekilmiştir.

İkinci bölümde ise 10 Mart 2012 tarihinde “Toplumsal Cinsiyet ve Din” başlığı altında gerçekleştirilen ve “İslam ve Kadın” tartışmalarının kültürel ve sosyo-politik arka planının ele alındığı çalıştaya ait tebliğ ile müzakere özetleri yer almaktadır. Söz konusu çalıştayda ise konunun modernleşmeyle birlikte ortaya çıkan kavramlarla irdelenip irdelenemeyeceği tartışılmıştır.

Bu uzun soluklu çalışmanın başlangıcından itibaren hazırlık ve yürütme aşamalarında desteklerini esirgemeyen değerli hocalarımıza, ayrıca tebliğ ve müzakereleriyle konunun aydınlatılmasına katkı sunan tüm katılımcı akademisyenlere şükranlarımızı sunarız.